№ 41 ՈՒՐԲԱԹ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 24

1906

ԵՐԵՍՈՒՆՉՈՐՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ Ա.Ր.ԾՐՈՒՆԻ

ՈՒՐԲԱԹ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 24 № 41

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի. առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են երեսքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ **1906** ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(34-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր. և մի ամսվանը՝ 1 րուբլի: Փետրվարի 1-ից մինչև 1 յունիսի 3 րուբլի:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՆԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի:

«Մշակի» գրվել կարելի է ՄՒՐԱԳՐԱՏԱՆԸ. (Բազմոցյա և բարօնակայա փողոցների անկիւն): Մտորագրվել կարելի է միայն ամսի 1-ից:

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻ» գրվելու համար և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով: ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“ իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

ԱՊԱԲԱՒԻՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Պ. ԵՍ. ԱԻԱԶԵԿՍՕՎԻ
ԱՑԳՈՒ ԾԱՌԵՐԻ ՏՆԿԱՐԱՆ

Ծախվում են պտղատու ծառեր արտասահմանեան, ռուսական և Կովկասեան տեսակների: Հասցէն՝ ст. Скра Зак. Жел. Дор. Авсаркисову. Ցուցակը ուղարկվում է ձրիաբար:

8—10

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անհաւատալի պէտք է թւար. Սրտով ողջունում ենք. Վերջին տեղեկութիւններ. Դէպքերը Վրաստանում. Հայ-թուրքական համագումարը. Պաշտօնական հաղորդագրութիւն. Մամուլ. Հայ-թուրքական համաձայնութիւնը և թուրք մամուլը. Միջնակարգ ուսումնարանի պահանջը Վերին Ագուլիսում. Տարօրինակ պահանջ. Նամակ Նոր-Նախիջեւանից. Նամակ կարսից. Նամակներ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայ-բողոքականների վարժարանները. Նամակ Պարսկաստանից. Նամակ Դերճանիայից. Առաքին լուրեր.— ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.— ՅԱՅՏԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԱՆՀԱՒԱՏԱԼԻ ՊԻՏՔ Է ԹՒԼՐ

Հայ-թուրքական խորհրդակցութեան նիստում արտայայտված մի քանի կարծիքներ, հայացքներ, նկատողութիւններ բնորոշ են և ունեն առանձին հետաքրքրութիւն:

Մենք ապագայում գուցէ կը զբաղվենք նրանցով, իսկ այսօր հարկաւոր ենք համարում կանգ առնել թուրք ներկայացուցիչների արած մի քանի յայտարարութիւնների վրա, որոնք ցոյց են տալիս, թէ ինչպիսի թիւր տեսակցութիւններ և կարծիքներ գոյութիւն ունեն հայերի մասին մեր թուրք ղեկավարների շրջանակներում: Իսկ այդ անմիջապէս տանդանդների շնորհիւ լարվում են յարաբերութիւններ, կատարվում են կոտորածներ և թշուառանում են ժողովուրդներ:

Թուրք ներկայացուցիչներից մէկը յայտնեց, որ թուրքական խաւերում տիրում է եղել մի կարծիք, որ իբր թէ կովկասահայերը ռուս-եապոնական պատերազմի ժամանակ ծրագրած են եղել ապստամբել Ռուսաստանի և Թիւրքիայի դէմ և կազմել առանձին անկախ պետութիւն, հպատակեցնելով իրանց շրջապատող ազգերին:

Հայ ընթերցողի համար ծիծաղելի կը թւայ այս մեր հաղորդագրութիւնը, բայց մենք ոչինչ չենք հնարում մեզանից: Վարչդրակցութեան ժամանակ նա առաջ բերվեց իբրև թուրքերի մէջ որոշ ազդեցութիւն և դեր կատարած մի գործօն:

Եւ որովհետև այսպիսի մի լուր բերանից բերան անցնելով, զանազան մեկնութիւնների ենթարկվելով, վերջ ի վերջոյ սկսել է վրդովել թուրք քաղաքագէտ ինտելիգենտներին և ապա թուրք ժողովրդի մի քանի խաւերը, բնականաբար, առաջ են եկել և հակահայկական տրամադրութիւններ, որոնք ստացել են այնպիսի սուր արտայայտութիւններ, ինչպէս են թուրքական կոտորածները:

Ոչ միայն ցաւալի է, այլ վերին աստիճանի քաղաքական այս բոլորը, բայց նա իրողութիւն է:

Մի ուրիշ թուրք ներկայացուցիչ յայտնեց, որ հայերի ու թուրքերի մէջ յարաբերութիւնները պէտք է լարվէին և այն պատճառով, որ թուրքերն աւելի զբաղված դրութեան մէջ էին, օրինակ սահմանական իրաւունքներ ունէին քաղաքային դումաներում, չէին կարողանում իրաւունք ստանալ լրագիր հրատարակելու, ընկերութիւններ հիմնելու և այլն:

Օտարոտի էր մի այդ տեսակ գանգատ, բայց նա առաջ բերվեց:

Ինչ մեղաւոր էին հայերը այն բանում, որ իրանցից չէր կախված: Իրաւունքներ տալը հայը չէ, այլ կառավարութիւնը: Լրագիր հրատարակելու, ընկերութիւններ հիմնելու, ձայնատուների իրաւասութիւնը ընդարձակելու առանձնաշնորհները հայ սարքից չէին կախված, նա կամենալ-չը կամենալով չէին պայմանաւորված և ուրեմն հայը այդ գործում ոչ մի մեղք չունէր և չէր կարող ունենալ: Իսկ մենք կասենք աւելին, այն, որ հայն էր զգաձեալ այն կուլտուրական տարրերից մէկը, որ կռիւ էր մղում մեր երկրում քաղաքացիական իրաւունքների ընդարձակման համար և յամենայն դէպս յաճախ եղել է բողոքողների և պահանջների անողի դերերում:

Մի երրորդը յայտարարեց, թէ հայերի մի քանի գործողութիւններն այն տեսակի էին, որ կարող էին դրգիռ պետութեան, այն է Թիւրքիային, անբաւականութիւն պատճառել և տճաճութիւն առաջացնել: Դա ակնհայտ էր այն բանին, որ հայերը յարուցանելով հայկական բարենորոգումների հարց Թիւրքիայում, յարուցել էին Բարձր Դրան դժգոհութիւնը:

Եւ այդ ասվում էր այն բանի առիթով, որ Թիւրքիայի հայերը ցանկութիւն էին յայտնել փոքր ի շատէ մարդավարի կեանք վարել, որ հայերն արել էին այն, ինչ որ վաղուց անում են և ազնիւ թիւրք հայրենասէրները, «Երիտասարդ Թիւրքիայի» կուսակիցները և նոյն իսկ օսմանեան պետական անձերից մի քանիսը:

Մենք լսեցինք և այնպիսի առարկութիւններ, թէ հայերը պէտք է նեղ կերպով չը դնէին իրանց քաղաքական և հասարակական ձգտումները, որ նրանք չը պէտք է դնէին հայի, այլ առհասարակ ընդհանուր բարենորոգումների հարցեր:

Դա էս մի թիւրիմացութիւն է:

Հայերը միշտ լայն կերպով են հասկացել բարենորոգութիւնը և անկասկած, եթէ առաջած լինէին ինքնավարական հիմնարկութիւններ, նրանց փոքր ի շատէ առնելի կեանք ստեղծած կը լինէին նոյնպէս թուրքի, ասօրուս, քիւրդի և յոյնի համար: Բայց նրանք պահանջ անում են միայն իրանց անունից, որովհետև իւրաքանչիւր ուրիշ ազգ կարող էր ասել, որ ոչ ոք լիազօրութիւն չէ տուել հային նրա անունից խօսելու:

Այդ և դրանց նման առարկութիւնները ցոյց են տալիս մի բան, որ մեր թուրք հարևանները իրանք իրանց համար ցաւ ու հոգսեր են հնարում. բայց ցաւ ու հոգսեր են դիպում և հայերի համար: Նրանք դիզում-կուտակում են կասկածներ և զայրոյթ իրանց սրտերում և յետոյ չը ստուգած ու չը ճշտած արարութիւններ թափում ուրիշի գիտաւորութիւնների վրա:

Այդ բոլորը, ի հարկէ, տանելի կը լիներ, եթէ նա բաւականանար միայն անեկդոտներով, վէմերով, լրագրական յօդուածներով: Բայց նա փոխադրվել է արիւնահեղ տեսարանների, սոսկալի տանջանքների և երկու ազգերի թշուառութիւնների:

Եւ ինչու՞:

Որովհետև թիւրիմացութիւններ են տեղի ունեցել:

Թիւրիմացութիւններ, որոնք կարող էին օդը ցնդած լինել, եթէ մարդիկ ցանկացած լինէին աւելի լուրջ, աւելի բարեխիղճ լինելու:

Սոսկալի է այս բոլորն արձանագրել:

Բայց դա իրականութիւն է:

Ա. Բալանեան

ՍՐՏՈՎ ՈՂՋՈՒՆՈՒՄ ԵՆՔ

Հայ-թուրքական խորհրդակցութեան մէջ երէկ թուրք պատգամաւորներն իրանց ներկայացած ծրագրի երկրորդ կէտի մէջ դրել են ընդհանուր պարտադիր և ձրի ուսուցիչ մեր երկրի մէջ ժողնելու պահանջը:

Ի հարկէ, հայ պատգամաւորները միայն մեծ հաճակրութեամբ կարող էին թուրք ժողովրդի ներկայացուցիչների այդ պահանջին ընդ առաջ գնալ, ոչնչացնելով այդ քայլն և այժ տալով այդ միջնորդութեան:

Այդ պահանջի իրագործումը, որ նշանակում է թուրք խաւար, տգիտութեան մէջ թաւալված մասսայի մէջ ժողնել փոքր ինչ լոյս, ուսուցիչ—ոչ միայն օգուտ կը բերէ իրանց թուրքերին, այլ և մեզ հայերիս: Մենք հայերս շատ լաւ գիտենք, մեր սեփական կաշուի վրա ենք փորձել, թէ թուրք տարրի անտանելի խառնամուսնութիւնը, տգիտութիւնը, անկուլտուրականութիւնը, որոնց հետևանքն է և խոր ֆանատիկոսութիւն, նեղ աշխարհայեացք, օտարատեացութիւն, որպիսի տգեղներ են պատճառում մեզ, ոչ-յուվենան, եթէ թուրք տարրը չը լինէր այնքան յետամնաց, խաւար, ֆանատիկոս, անմշակ, գժուար թէ այն փակաղները, որոնք առաջ բերին թուրք-հայկական արիւնահեղ ընդհարումները, պատրաստ հող գտնէին, գժուար թէ և տեղական զարչութիւնների, ոստիկանական տարբեր պաշտօնեաների պրովոկատորական քննութիւնները և միւրք գործակալների պրովոկացիան և աղալարների ու բէկերի զրգռումը կարողանային այնքան ելեքտրականացնել, շարժել, յուզել թուրք ամբոխը, ինչպէս այդ եղաւ այժմ, և զարթեցնել նրա մէջ թալանի, սպանութեան, աւերումների և ֆանատիկոսութեան հակումներ:

Մեր երկրի մօտ 3 միլիոն թուրք պաղարնակութիւնը գտնվում է դեռ այն դրութեան մէջ, որի մէջ նա գտնվում էր 100 տարի առաջ՝ պարսկական սիրաշտութեան օրով: Աւաղը, համատարած խաւարն է նրա ընչաքաղցը և այդ խաւարն այնքան թանձր է, որ լոյսի ոչ մի ճառագայթ չէ կարողանում թափանցել նրա խորը: Եւ այդ թանձր խաւարը փարատելու միակ միջոցը՝ ուսուցիչն է, պարտադիր, ընդհանուր և ձրի ուսուցիչ, որի իրագործման պէտք է հզոր աջակցութիւն ցոյց տայ կառավարութիւնը, եթէ միայն նա անկեղծօրէն ցանկանում է, որ թուրք տարրի կուլտուրայի մակերևոյթը փոքր ինչ բարձրանայ և թուրք ժողովուրդը կարողանայ հանդէս գալ ոչ իբրև մի կրաւորական անգիտակից գործիք հոգևորականութեան, աղալարների և բոլոր տարատեսակ ուրիշ ընկերութիւնական այժերի ձեռքում, այլ գիտակցօրէն մասնակցէ երկրի ընդհանուր կուլտուրական կեանքին:

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ելախից՝ փետրվարի 22-ին՝ երևիկեան ժամի 6 և 15 րոպէին մեզ հեռագրում են.

«Ելախի և Բարդայի մէջ եղած ճանապարհի վրա օձիքուսը կողոպտվել է»:

Լիրդի

Շուշուց եկած մի պարոն, որ ճանապարհ է ընկել Շուշուց փետրվարի 22-ին առաւօտեան և հասել է Թիֆլիս 23-ին, մանրամասն կը պատմէ մեզ հետևեալը.

Շուշուց մինչև Բարդա կայարանը ճանապարհն ազատ էր աւազակներից: Սակայն Բարդայից դէպի Ելախ գալու ժամանակ պահակների զօսահ մօտ մենք սկսեցինք նկատել կասկածելի անձերի: Պահակների զօսահ չը հասած՝ մի 50—60 քայլ հեռաւորութեան վրա մենք նկատեցինք 10 ձիաւոր թուրքերի՝ նոր սիտեմի հրացաններով զինված: Նրանք նայում էին մեզ վրա, անդրում մեզ:

Բայց պահակատան մօտ լինելը մեզ համար ապահովութիւն էր: Մենք հասանք պահակատուն և այդտեղ կանգ առանք: Մենք տեղեկացած էինք երեք օձիքուսում և մի տրօյկայում: Մեզ հետ ճանապարհորդակից թուրքերն ևս վճռական համարեցին ճանապարհը շարունակելը և խորհուրդ տուին սպասել: Նրբանք նոյն իսկ ճանաչել էին թէ ինչ տեղի թուրքեր են:

Պահակատան մօտ սպասեցինք ամբողջ երեք ժամ, սկսած ժամի 5-ից մինչև 8-ը: Յետոյ ճանապարհ ընկանք դէպի Ելախ: Մեզ հետ եղած թուրքերը հնարաւոր համարեցին գալը, որովհետև, ինչպէս նրանք ենթադրում էին, աւազակները արդէն պէտք է հեռացած լինէին:

Մենք ճանապարհ ընկանք 2 ստրաժնիկներով և մէկ կօզակով: Պէտք է նկատել, որ ստրաժնիկները չէին ուզում ուղեկցել մեզ, ասելով, որ գնեորալ Գօլոշչապովը արդէն է հեռացել պահակատնից: Մենք խոստացանք վարձատրութիւն քսան րուբլի, նրանք համաձայնվեցին: Մեզ հետ էր և Շուշու ոստիկանապետի կինը, որը չէր ուզում մի րօպէ անգամ ենթադրել թէ ճանապարհը կարող է փակված լինել:

Երբ պահակատնից հեռացանք մի երկու վերստ, յանկարծ թփերի ետևից դուրս եկան մեր տեսած ձիաւորները և մեզ չըլսպատեցին: Սակայն, տեսնելով, որ մեզ հետ ստրաժնիկներ կան, չը վատահացան յարձակվելու:

Մենք փոքր ինչ սպասեցինք, բայց յետոյ հրամայեցինք քշել ձիերը: Աւազակները չէ դիպան մեզ և մենք ազատվեցինք:

Սակայն, դժբաղդաբար, օձիքուսներից մէկը, որ յետ էր մնացել, ընկաւ աւազակների ձեռքը: Մենք խնացնք այդ եղելութեան մասին. երբ Ելախ հասաւ վերջին օձիքուսը: Այնտեղ եղածները մեզ պատմեցին հետևեալը:

Օձիքուսում եղել է 14 տղամարդ և մի կին: Աւազակները դուրս են հանում բոլորին և սպառնալով մահով կողոպտում բոլորին: Տղամարդկանցից մէկը, որ հեռը մեծագումար փող է ունեցել, յամառվում է եղել, բայց տեսնելով սպառնալիքը, նոյնպէս գիջել է:

Ելախում մի նոյ պաշտօնեայ հետաքրքրվեց եղածով և արձանագրեց ճանապարհորդների ցուցմունքները:

Ճանապարհորդները չափազանց յուզված և վախեցած էին:

Դէպքը ծանր տպաւորութիւն թողեց Ելախում եղածների վրա:

—

Տեղ գիւղ, Զանգեզուրի գաւառ, 15 փետրվարի

Գնդապետ Վելէրնի գալուց, մեր կեանքը քիչ փոխվեց. դէպի Շուշի երթևեկութիւնը թէև բացված է, սակայն թուրքերի խարեբայութեան և կարգամոութեան չը վատահանալով, հայերը մեծ զգուշութեամբ են գնում-գալիս: Որոշ մեծերքների գները զգալի կերպով ընկան:

Գնդապետը Տեղ և Ծնածախ հայ գիւղերը ամբակոծելուց յետոյ, եկաւ Գօրիս, և հետևեալ օրն ուղևորվեց Սիսիան, ուր ամբակոծվել են հայկական Բռնակոթ, Ուզի և Անգեղակոթ գիւղերը, իսկ թուրքական Շաքի, Շիւքար և Աղուդի յայտնի աւազակատները: Հայերի գիւղերին հասած վնասը, թուրք գիւղերի հետ համեմատելով՝ չնչին է, մարդկային զոհ հայերի մօտ չը կայ, իսկ թուրքերի մէջ 15-ի է հասնում:

Գնդապետը փետրվարի 11-ին Գօրիսից անցաւ (Ձափանի գետի ափով) Քարահունջի վրայով դէպի Թամուր թուրքական գիւղը, ապա պէտք է անցնի և հասնի Կրաւորին, ու թեքվի դէպի Ազրամ: Այդ մասերում ամբակոծելու մասին խօսք չը կայ:

Սաղանդարեան

—

«Возрожденіе» թերթին Գօրիսից հեռագրում են, որ փետրվարի 19-ին փոխադնդապետ Վելէրնի գօրախումբը անցնելով Ջիբրայիլի գաւառից դէպի Զանգեզուրի գաւառը՝ Ալիամլինսկի համայնքի սահմաններում ենթարկվեց ալիամլինցիների կողմից հրացանաձգութեան: Ոչ թնդանօթի ձայները և ոչ էլ պատերազմական փոդերի ազդանշանները անկարող եղան գադարեցնել տալ հրացանաձգութիւնը: Երեք ժամ հրացանաձգութիւնից յետոյ թնդանօթային կրակով միայն թուրքերը դուրս քշվեցին իրանց դիրքերից: Կօզակները բռնել են 12 թուրքի՝ հրացան ձեռքներին: Դաշնադաշ և Ղաթ գիւղերը թնդանօթային կրակով աւերված են: Մուրթը պատելու պատճառով գօրաբաժինը հեռացաւ Սաֆիան, մտադրվելով յաջորդ օրը ալիամլինցիներին դուրս քշել իրանց բոլոր դիրքերից:

—

Լօր գիւղ (Զանգ. գաւառ).

«Փետրվարի 1-ին Ալիաթիան գիւղից առևտրական գործով գնում են դէպի Լօրաձոր երկու գժաձորցի ու մի բռնակոթցի անդէն հայեր: Պատսպարի սարի վրա այդ հայերին շրջապատում են նախորք գարան մտած թուրքերը, բռնում են գժաձորցիներին և ապրանքների հետ կենդանի առնում, իսկ բռնակոթցուն աջողվում է փախչել, որը հարյ է գըցում գիւղը: Օգնութեան գնացող հայերն ուշ հասնելով, արդէն հայերին տարած են լինում դէպի Շելար թուրքական գիւղը: Այդ մասին Ալիաթիան գիւղի առնուտերը գեկուցից առաջին մասի պրիստաւին, բայց փախցրած հայերը մինչև այժմ չեն գտնված:

Փետրվարի 5-ին գաւառապետը կօզակներով և թնդանօթներով պատեց առաջին գաւառամասը ու պահանջում էր թէ զէնք և թէ խուզարարներին: Զորսից մինչև առաւերեք թնդանօթային հարուածներ առնց գօրքը Բռնակոթի, Անգեղակոթի, Ուզ, ու Աղուդի հայ գիւղերին, և Շեաքի, Շիւքար, Ըրթօքաս ու Զօտարթլու թուրք գիւղերին: Գիւղական ներկայացուցիչներից առարգրութիւն են վերցնում ապագայ խուզուվերիների առջև առնելու համար:

Ղափանից անհանգիստ լուրեր են հասնում մեզ, բայց այժմ ինչ է կատարվում այնտեղ՝ չը գիտենք: Ասում են, որ գնեռալ Գօլոշչապովը անձամբ պէտք է կել եկեղեցին և լուր: Եկեղեցում ոչինչ չը գտնվեց, իսկ լուռն մէջ գտան 10 «վինտովկա» հրացան (գինւորական), 10 բերդան, 952 վինտովկայի փամփուշտ, 90 գիլզ, երեք խէնչալ և բէվօլվերի մի պատեան: Այդ զէնքերն իսկոյն տեղական դիւանատունը տարան և պահապաններ կանգնեցրին: Հետևեալ օրը կանչեցին Զաթրի պրիստաւին: Նա էլ եկաւ ուրիշ ղեկավարներով և զէնքերը ստացաւ: Յայտնի չէ թէ ով է թագցրել զէնքերը: Հէնց որ պրիստաւը պատրաստվեց ճանապարհ ընկնելու, ձիաթուրից անսպասելի կերպով 35 կօզակներ երկու օձիքների առաջնորդութեամբ: Զէնքերը դրանց յանձնվեցին: («Ց. Փ.»)

ՀԱՅՑ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

VI

Երէկ, հինգշաբթի, փետրվարի 23-ին, ցերեկվայ ժամը 2-ին Փոխարքայի պալատում կայացաւ խորհրդակցութեան երրորդ նիստը, նախագահութեամբ գինւորալ-լէյտենանտ Մալամայի:

Նախագահը յայտնեց, որ հայ և թուրք պատգամաւորները ներկայացրել են իրան ծրագիրներ այն հարցերի, որ նրանք կարևոր են համարում ենթարկել խորհրդակցութեան քննութեան:

Ա.

Ծրագիր հայ պատգամաւորների

1) Լուսաբանութիւն այն պատճառների, որոնք առաջ են բերել հայ-թուրքական ընդհարումները այն չափով, որքան այդ պատճառների վերացումը կարող էր նպաստել խաղաղացման:

2) Վերակազմութիւն նահանգական և գաւառական վարչութեան ու ոստիկանութեան:

3) Կազմակերպութիւն տեղական ընտրողների ժողովրդից ընտրված ներկայացուցիչներից՝ տեղական վարչական և ոստիկանական իշխանութեան օրգաններին կից, վճռելու համար հայ-թուրքական յարաբերութիւններին վերաբերվող հարցերը:

4) Շուտափոյթ արդարադատութեան հարց. կազմակերպութիւն տեղական միջնորդ դատարանի:

5) Տիւնական կառավարութիւնների բայօների նոր դասաւորութիւն:

6) Վճռական միջոցների անհրաժեշտութիւնը վարչութեան կողմից:

7) Որոշումն և պահանջումն ինանների քաղաքներում և գիւղերում առանձին յանձնաժողովների միջոցով, կազմված իշխանութեան ներկայացուցիչներից և համայնքների ընտրեալներից:

8) Քօչելու հարց:

9) Հող տալը ապահով տեղերում այն գիւղերին, որոնք չեն կարող վերադարձել իրանց բնակութեան առաջվայ տեղերը:

10) Հարկերի հաւաքման թեթևութիւն այն տեղերում, ուր եղել են աւերումներ: Կառավարական փոխառութիւն՝ աւերված տնտեսութիւնները վերականգնելու համար:

11) Դանձակ քաղաքի հայ-պատգամաւորների միջնորդութիւնը՝ աջակցութիւն ցոյց տալու, որ հողերը փոխանակվեն աւերված թաղերում:

12) Հաղորդակցութեան ճանապարհների ապահովութեան կազմակերպութիւնը:

Բ.

Ծրագիր քուրդ պատգամաւորների

1) Լուսաբանութիւն պատճառների, որոնք առաջ են բերել հայ-թուրքական ընդհարումները:

2) Մտցնել երկրի մէջ ընդհանուր պարտադիր ձրի ուսուցման սկզբնական դպրոցում:

3) Ազգաբնակութեան բոլոր մասերի իրաւական դրութեան հաւասարացման փաստական իրագործումը:

4) Կովկասի Փոխարքային կից հաստատել, մինչև երկրի խաղաղացումը, առանձին խորհրդակցութիւն ազգաբնակութեան ընարեալներից:

5) Միջոցներ ապահովելու քօչարների գոյքը և կեանքը.—տեղերում հաստատվում են առանձին յանձնաժողովներ երկու ազգերի ներկայացուցիչներից, կազմվում է պահապան խումբ կարևոր կէտերում տեղական բնակիչներից՝ տեղական իշխանութեան ղեկավարութեամբ:

6) Նահանգական և գաւառական վարչական հաստատութիւններին կից կազմվում են խառնարար յանձնաժողովներ երկու ազգերի ներկայացուցիչներից:

7) Միջոցներ, որոնք երաշխաւորէին բոլոր պաշտօնատար անձանց իրանց վրա տրված ծառայական ֆունկցիաների պարտաւորաշատ և անվախան կատարումը:

8) Մուսուլման ազգաբնակութիւն ունեցող բայօններում չը պէտք է պահել զօրքի մասերում զինւոր հայեր:

9) Կողմերը պարտաւորվում են յանձնել յանցաւորներին, որոնք կատարել են յանցանք ազգայնական հողի վրա, ուղղված միւս կողմի դէմ, և ապահովել ձեռնածների ընտանիքները տեղական յանձնաժողովների հայեցողութեամբ:

10) Զինւորական և վարչական միջոցները, ինչպէս էկզեկուցման, վարչական պատր և այլն, կարող են գործադրվել միայն տեղական խաղաղարար յանձնաժողովների համաձայնութեամբ:

11) Միջոցներ ձեռք առնել վերահաստատել յանկացողներին վերադառնալ աւերված տեղերը:

12) Վերև բերված պայմանների ընդունելու-

ԱՆՀԱՒԱՏԱԼԻ ՊԻՏՔ Է ԹՒԼՐ

Հայ-թուրքական խորհրդակցութեան նիստում արտայայտված մի քանի կարծիքներ, հայացքներ, նկատողութիւններ բնորոշ են և ունեն առանձին հետաքրքրութիւն:

Մենք ապագայում գուցէ կը զբաղվենք նրանցով, իսկ այսօր հարկաւոր ենք համարում կանգ առնել թուրք ներկայացուցիչների արած մի քանի յայտարարութիւնների վրա, որոնք ցոյց են տալիս, թէ ինչպիսի թիւր տեսակցութիւններ և կարծիքներ գոյութիւն ունեն հայերի մասին մեր թուրք ղեկավարների շրջանակներում: Իսկ այդ անմիջապէս տանդանդների շնորհիւ լարվում են յարաբերութիւններ, կատարվում են կոտորածներ և թշուառանում են ժողովուրդներ:

Թուրք ներկայացուցիչներից մէկը յայտնեց, որ թուրքական խաւերում տիրում է եղել մի կարծիք, որ իբր թէ կովկասահայերը ռուս-եապոնական պատերազմի ժամանակ ծրագրած են եղել ապստամբել Ռուսաստանի և Թիւրքիայի դէմ և կազմել առանձին անկախ պետութիւն, հպատակեցնելով իրանց շրջապատող ազգերին:

Հայ ընթերցողի համար ծիծաղելի կը թւայ այս մեր հաղորդագրութիւնը, բայց մենք ոչինչ չենք հնարում մեզանից: Վարչդրակցութեան ժամանակ նա առաջ բերվեց իբրև թուրքերի մէջ որոշ ազդեցութիւն և դեր կատարած մի գործօն:

Եւ որովհետև այսպիսի մի լուր բերանից բերան անցնելով, զանազան մեկնութիւնների ենթարկվելով, վերջ ի վերջոյ սկսել է վրդովել թուրք քաղաքագէտ ինտելիգենտներին և ապա թուրք ժողովրդի մի քանի խաւերը, բնականաբար, առաջ են եկել և հակահայկական տրամադրութիւններ, որոնք ստացել են այնպիսի սուր արտայայտութիւններ, ինչպէս են թուրքական կոտորածները:

Ոչ միայն ցաւալի է, այլ վերին աստիճանի քաղաքական այս բոլորը, բայց նա իրողութիւն է:

Մի ուրիշ թուրք ներկայացուցիչ յայտնեց, որ հայերի ու թուրքերի մէջ յարաբերութիւնները պէտք է լարվէին և այն պատճառով, որ թուրքերն աւելի զբաղված դրութեան մէջ էին, օրինակ սահմանական իրաւունքներ ունէին քաղաքային դումաներում, չէին կարողանում իրաւունք ստանալ լրագիր հրատարակելու, ընկերութիւններ հիմնելու և այլն:

Օտարոտի էր մի այդ տեսակ գանգատ, բայց նա առաջ բերվեց:

Ինչ մեղաւոր էին հայերը այն բանում, որ իրանցից չէր կախված: Իրաւունքներ տալը հայը չէ, այլ կառավարութիւնը: Լրագիր հրատարակելու, ընկերութիւններ հիմնելու, ձայնատուների իրաւասութիւնը ընդարձակելու առանձնաշնորհները հայ սարքից չէին կախված, նա կամենալ-չը կամենալով չէին պայմանաւորված և ուրեմն հայը այդ գործում ոչ մի մեղք չունէր և չէր կարող ունենալ: Իսկ մենք կասենք աւելին, այն, որ հայն էր զգաձեալ այն կուլտուրական տարրերից մէկը, որ կռիւ էր մղում մեր երկրում քաղաքացիական իրաւունքների ընդարձակման համար և յամենայն դէպս յաճախ եղել է բողոքողների և պահանջների անողի դերերում:

Մի երրորդը յայտարարեց, թէ հայերի մի քանի գործողութիւններն այն տեսակի էին, որ կարող էին դրգիռ պետութեան, այն է Թիւրքիային, անբաւականութիւն պատճառել և տճաճութիւն առաջացնել: Դա ակնհայտ էր այն բանին, որ հայերը յարուցանելով հայկական բարենորոգումների հարց Թիւրքիայում, յարուցել էին Բարձր Դրան դժգոհութիւնը:

Եւ այդ ասվում էր այն բանի առիթով, որ Թիւրքիայի հայերը ցանկութիւն էին յայտնել փոքր ի շատէ մարդավարի կեանք վարել, որ հայերն արել էին այն, ինչ որ վաղուց անում են և ազնիւ թիւրք հայրենասէրները, «Երիտասարդ Թիւրքիայի» կուսակիցները և նոյն իսկ օսմանեան պետական անձերից մի քանիսը:

Մենք լսեցինք և այնպիսի առարկութիւններ, թէ հայերը պէտք է նեղ կերպով չը դնէին իրանց քաղաքական և հասարակական ձգտումները, որ նրանք չը պէտք է դնէին հայի, այլ առհասարակ ընդհանուր բարենորոգումների հարցեր:

Դա էս մի թիւրիմացութիւն է:

Հայերը միշտ լայն կերպով են հասկացել բարենորոգութիւնը և անկասկած, եթէ առաջած լինէին ինքնավարական հիմնարկութիւններ, նրանց փոքր ի շատէ առնելի կեանք ստեղծած կը լինէին նոյնպէս թուրքի, ասօրուս, քիւրդի և յոյնի համար: Բայց նրանք պահանջ անում են միայն իրանց անունից, որովհետև իւրաքանչիւր ուրիշ ազգ կարող էր ասել, որ ոչ ոք լիազօրութիւն չէ տուել հային նրա անունից խօսելու:

Այդ և դրանց նման առարկութիւնները ցոյց են տալիս մի բան, որ մեր թուրք հարևանները իրանք իրանց համար ցաւ ու հոգսեր են հնարում. բայց ցաւ ու հոգսեր են դիպում և հայերի համար: Նրանք դիզում-կուտակում են կասկածներ և զայրոյթ իրանց սրտերում և յետոյ չը ստուգած ու չը ճշտած արարութիւններ թափում ուրիշի գիտաւորութիւնների վրա:

Այդ բոլորը, ի հարկէ, տանելի կը լիներ, եթէ նա բաւականանար միայն անեկդոտներով, վէմերով, լրագրական յօդուածներով: Բայց նա փոխադրվել է արիւնահեղ տեսարանների, սոսկալի տանջանքների և երկու ազգերի թշուառութիւնների:

Եւ ինչու՞:

Որովհետև թիւրիմացութիւններ են տեղի ունեցել:

Թիւրիմացութիւններ, որոնք կարող էին օդը ցնդած լինել, եթէ մարդիկ ցանկացած լինէին աւելի լուրջ, աւելի բարեխիղճ լինելու:

Սոսկալի է այս բոլորն արձանագրել:

Բայց դա իրականութիւն է:

Ա. Բալանեան

ՍՐՏՈՎ ՈՂՋՈՒՆՈՒՄ ԵՆՔ

Հայ-թուրքական խորհրդակցութեան մէջ երէկ թուրք պատգամաւորներն իրանց ներկայացած ծրագրի երկրորդ կէտի մէջ դրել են ընդհանուր պարտադիր և ձրի ուսուցիչ մեր երկրի մէջ ժողնելու պահանջը:

Ի հարկէ, հայ պատգամաւորները միայն մեծ հաճակրութեամբ կարող էին թուրք ժողովրդի ներկայացուցիչների այդ պահանջին ընդ առաջ գնալ, ոչնչացնելով այդ քայլն և այժ տալով այդ միջնորդութեան:

Այդ պահանջի իրագործումը, որ նշանակում է թուրք խաւար, տգիտութեան մէջ թաւալված մասսայի մէջ ժողնել փոքր ինչ լոյս, ուսուցիչ—ոչ միայն օգուտ կը բերէ իրանց թուրքերին, այլ և մեզ հայերիս: Մենք հայերս շատ լաւ գիտենք, մեր սեփական կաշուի վրա ենք փորձել, թէ թուրք տարրի անտանելի խառնամուսնութիւնը, տգիտութիւնը, անկուլտուրականութիւնը, որոնց հետևանքն է և խոր ֆանատիկոսութիւն, նեղ աշխարհայեացք, օտարատեացութիւն, որպիսի տգեղներ են պատճառում մեզ, ոչ-յուվենան, եթէ թուրք տարրը չը լինէր այնքան յետամնաց, խաւար, ֆանատիկոս, անմշակ, գժուար թէ այն փակաղները, որոնք առաջ բերին թուրք-հայկական արիւնահեղ ընդհարումները, պատրաստ հող գտնէին, գժուար թէ և տեղական զարչութիւնների, ոստիկանական տարբեր պաշտօնեաների պրովոկատորական քննութիւնները և միւրք գործակալների պրովոկացիան և աղալարների ու բէկերի զրգռումը կարողանային այնքան ելեքտրականացնել, շարժել, յուզել թուրք ամբոխը, ինչպէս այդ եղաւ այժմ, և զարթեցնել նրա մէջ թալանի, սպանութեան, աւերումների և ֆանատիկոսութեան հակումներ:

Մեր երկրի մօտ 3 միլիոն թուրք պաղարնակութի

ԱՆԴԱՄ

Ա

Ամառվա տաք օրերից մեկն էր։ Ես ու Ալիսը նստած էինք մեր տան առջևի պարտեզում, ծառերի ստվերի տակ։ Ալիսը ինձ պատմում էր իր ամուսնության մասին։ Ես ուշադիր լսում էի նրան, ոչ միայն որովհետև ինձ հետաքրքրում էր նրա ամուսնությունը, այլև որովհետև ինձ համար հաճելի էր նայել նրա գեղեցիկ դեմքին, որ այդ րոպեին ավելի էր գեղեցկանում երջանկության ներքին լույսից։

Ալիսը ինձ պատմում էր, թե ինչպես ամուսնացել է Ռոբերտ Ֆրեյզերի հետ, ինչպես նրանք ամուսնացել են ուրախության և սիրո մեջ, ինչպես նրանք ամուսնացել են ոչ թե հարուստ լինելու համար, այլ որովհետև իրար շատ էին սիրում։ Ալիսը ինձ պատմում էր, թե ինչպես Ռոբերտը, որ ինչպես ինքն էր ասում, ամուսնանալու ժամանակ ոչ մի կոպեկ չուներ, հետզհետե հարստացել է, ինչպես նրանք ունեցել են մի գեղեցիկ տուն, ինչպես նրանք ունեցել են մի գեղեցիկ ավտոմոբիլ, ինչպես նրանք ունեցել են մի գեղեցիկ երեխա, ինչպես նրանք ունեցել են մի գեղեցիկ ամառանոց, ինչպես նրանք ունեցել են մի գեղեցիկ ձի, ինչպես նրանք ունեցել են մի գեղեցիկ շուն, ինչպես նրանք ունեցել են մի գեղեցիկ կատու, ինչպես նրանք ունեցել են մի գեղեցիկ ծառայող, ինչպես նրանք ունեցել են մի գեղեցիկ խոհարար, ինչպես նրանք ունեցել են մի գեղեցիկ ամեն բան։

Ես ուշադիր լսում էի նրան, ոչ միայն որովհետև ինձ համար հաճելի էր նայել նրա գեղեցիկ դեմքին, որ այդ րոպեին ավելի էր գեղեցկանում երջանկության ներքին լույսից, այլև որովհետև ինձ համար հաճելի էր լսել նրա գեղեցիկ ձայնը, որ ինչպես նրա դեմքը, այդ րոպեին ավելի էր գեղեցկանում երջանկության ներքին լույսից։

Ֆիզիկական ուժերի ուսումնասիրության ասպարեզում ամենամեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում ռադիոակտիվ նյութերը, որոնք ունեն ուրանի, թորիումի, ռադիումի, պոլոնիումի և ակտինիումի հատկությունները։ Ռադիոակտիվ նյութերի ճառագայթները ունեն հետևյալ հատկությունները։ Նրանք ազդում են լուսանկարչական թիթեղի վրա, ինչպես լույսը, ուժեղ կերպով իոնացնում են օդը, ինչպես ռենտգենյան ճառագայթները, ունեն ներթափանցելու մեծ ուժ, ինչպես ռենտգենյան ճառագայթները, ուժեղ կերպով ազդում են ֆոսֆորեսցենտ նյութերի վրա, ինչպես ռենտգենյան ճառագայթները, ունեն ֆիզիոլոգիական ազդեցություն, ինչպես ռենտգենյան ճառագայթները, ունեն էլեկտրական լիցք, ինչպես կաթոդային ճառագայթները, ունեն մագնիսական ազդեցություն, ինչպես կաթոդային ճառագայթները, ունեն ուղղագիծ տարածում, ինչպես կաթոդային ճառագայթները, ունեն ուղղագիծ տարածում, ինչպես կաթոդային ճառագայթները, ունեն ուղղագիծ տարածում, ինչպես կաթոդային ճառագայթները։

Եւ շատ ուրիշներ—սրտաճմլիկ—բայց վրէժի բողոքով։

Ազդեցութիւնը տպաւորող էր։ Մտապատկերն գործեցին։

Ահա և մի այլ կտաւ—կարմիր գոյնով։

Կողք-կողքի Տաճկա-Հայաստան-Ռուսա-Հայաստան։

Ահա կարինը. Շաքիր փաշան միջնաբերդից հրամաններ արձակելով, կոտորածը դեկավարելիս։

Ահա Բագուն՝ Նախիջեվէ իշխան—փողոցներ ման գալիս ժպտալէմ։

Ահա ընկճված մի Սասուն՝ Զէքին հրամանատար—արբշիռ արեան և վաւաշի։

Ահա և Նախիջևան՝—Տարանօվսկի հրամատար—արբշիռ գինու և մուզիկայի։

Ահա Տրապիզօն—Գաւառի բէյով։ Ահա Գումաձակ—Տակայշվիլիով։ Ահա մեր Հայոց-Ջոր—Շարաֆ բէյով։ Ահա և մի Բագու—Ջադէեվով

Թէ կուլտուրայի յաւակնոտ սերունդ, թ վանդակ օգտակերի ծնունդ։

Ամէն տեղ հայի ոսոխ, հայ արեան ծարաւի, Քրիստոնեայ թէ մահմետական։

Միայն երկուսին արհնեց, արցունքից ու անէծքից կազմված Հայոց Մասիսն է բաժանում—համեմատելով անցեալն ու ներկան։ Շատ համբերեց։ Մեկ և մյուսի բաժակը, բայց շատ էր լեղի, խռնեց սատանքար, եռում է ներսն, ու մի գեղեցիկ օր գալա է ժայթքելու փրկարար լաւան—ու հիւսիս և հարաւ ծաւալելով—ոչնչացնելու է ոճիրն ու գաւաճանութիւնը, տապածելով յաւէտ համերաշխութիւն, կուլտուրա, բարիք...

Հաւատում ու տենչում ենք այդ օրվան։

Ու գալու է այդ կարմիր օրը...

Թոռնիկ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլօ-եապօնական յարաբերութիւնները.—Ամերիկական լրագրները սկսել են խօսել եապօնացիների յարաբերութեան սաստկու մասին դէպի իրանց գաղնակից Անգլիան։ Նիւ-Յօրկ Ամերիկան Ծուրնալ»-ի Տօկիոյի թղթակիցը գրում է այդ հարցի առիթով. «Եապօնիան պարզ կերպով զգոհութիւն է արտայայտում Անգլիայի հետ դաշինք կապելու համար։ Եապօնիայում հաւատ ունի է ամբոխում այն համոզմունքը, որ Անգլիան Եապօնիայի հետ դաշինք կապեց իր սեփական ազդեցութիւնը ամրապնդելու համար Չայլադոյն Արեւելքում։ Մինչև իսկ մօտ ժամանակներս կազմվել է «հակա-անգլիական» մի կուսակցութիւն, որի պարագլուխն է յայտնի քաղաքական գործիչ դէպուտատ Տանի, որ առաջ առևտրի մինիստր էր, պետական գործիչ Տուկամօտօ-Միչէ և ուրիշ նշանաւոր գործիչներ։

Տուկամօտօ-Միչէը մի խիստ յօդուած գրեց Անգլիայի դէմ «Նիպպօն» թերթում։ «Ես միշտ էլ դէմ եմ եղել անգլօ-եապօնական դաշինքին։ Ռուսաստանի հետ ունենալ մեր պատերազմը դրա հետևանքն էր։ Եթէ այդ դաշինքը չը լիներ, պատերազմ էլ չէր կարող լինել և ռուսաց ու եւրօպական պետական գործիչները շատ զգուշացի կերպով նկատում են, որ Անգլիան եղաւ պատճառը այդ երկու ազգի զինված ընդհարման։ Զը նայելով դրան, դաշինքը վերանորոգվեց, որի շնորհիւ Արեւելքում հօրիզոնը նորից պատում է ամպերով։

Անգլիական անհրաժեշտ էր եապօնական զօրքը, ահա այդ էր միակ պատճառը, որ նա մեզ մօտեցաւ։ Մենք այդ լաւ չէինք ըմբռնում, ուստի և գաղնիք հաստատեցինք։ Անգլիայի նաւատորմը ամենալաւն էր Նէլսօնի ժամանակ, բայց երկարատև խաղաղութիւնը նրան թուլացրել է և այժմ նա թոյլ է նոյն իսկ ռուսականից։

Անգլիական ցամաքային զօրքը ամենադօրմելին է աշխարհիս մէջ, նրա զինւորական սիստեմը շատ անպէտ է, իսկ զինւորները պատերազմում են բացառապէս փողի համար։ Սպաները հարուստների զաւակներ են, և իրանց զինւորական ծառայութեան վրա նայում են շատ թեթև կերպով, ժամանակ անցկացնելու համար։ Եթէ Անգլիան պատերազմի ժամանակ յոյսը դնէր իր զօրքի վրա, այդ համահասաւոր կը լինի ինքնասպանութեան։ Բացի դրանից՝ նա չունի պատուի զգացմունք և քաղաքական պլրնցիպներ, ապա թէ ոչ մոռացութեան չէը տալ այն անգթութիւնները, որ գործեց ռուսական Բալթիական նաւատորմը հիւսիսային ծովում, և չէնց որ վարձատրութիւն ստացաւ, թոյլատրեց նաւատորմին հանգիստ կերպով անցնել Լամանշից։ Եթէ նա հաւատարիմ էր եապօնիային, պէտք է չը թողնէր ռուսական նաւատորմին շարունակել իր ճանապարհը։

Եթէ եապօնիայի և Ռուսաստանի մէջ նոյնից պատերազմ ծագելու լինի, Անգլիան, ի հարկէ, պատճառ կը գտնի մխալակ թողնելու եապօնային քշնամու առաջ, բայց նթէ Հնդկաստանի վրա յարձակում գործեն, նա, անկասկած, օգնութիւն կը պահանջէ եապօնիայից։ Ռուսաստանը չէ կարող մտածել եապօնիայի վրա յարձակվելու համար ծովում, գոնէ քանի տարվայ ընթացքում, բայց նա հասկանում է, որ պէտք է որ և է մի բան անէ իր զինւորական համբերը բարձրացնելու համար։ Եթէ Ռուսաստանը զօրք ուղարկէ Հնդկաստանի դէմ, վերջինս Անգլիայի համար կորած պէտք է համարել։ Նոյն իսկ Ծայրագոյն Արեւելքի սարսափելի պատերազմի ժամանակ Ռուսաստանը կարողացաւ երկաթուղի տանել մինչև Աֆղանիստանի և Պարսկաստանի սահմանները։ Երկիւղ կրելով, որ Ռուսաստանը յարձակում կը գործէ Հնդկաստանի վրա, խաղաղութիւնը կնքելուց անմիջապէս յետոյ, Անգլիան պահանջից եապօնիայի հետ ունեցած դաշնակցութիւնը ընդարձակելու ձիշտ այն օրը, երբ Լօնդոնում տեղեկութիւն ստացվից Բալտիական նաւատորմի ոչնչանալու մասին։ «Անգլիան հիմք ունի գոհ մնալու այդ դաշնակցութիւնից, բայց ոչ եապօնիան»—բացականչում է հեղինակը յօդուածի վերջում։

Գերմանիա։ (Վիլհէլմ կայսրի նոր յայտարարութիւնները)։—«Neue Freie Presse» թերթի տեղով, ուժգնօրիների ակումբում Վիլհէլմ կայսրը նորից խօսեց պատերազմի դէմ, յայտնելով, որ իր կարծիքով, անմտութիւն կը լինէր Գերմանիայի կողմից պատերազմ հրատարակել Մարօքօյի պատճառով։

— Գերմանական հռչակաւոր քաղաքական գրող Մաքսիմիլիան Գարդեն պատմում է կայսերական դիւանատան նոր կրկիսի մասին։ «Կայսրը, ասում է նա, Չիրկուն նշանակեց արտաքին գործերի մինիստր Բիւլաուգօչենի փոխարէն, առանց հարցնելու կանցլերինվերջինս իսկոյն հրաժարվեց պաշտօնից, որն և ընդունեց կայսրը, իր արածի վրա հաստատ մնալով։ Կանցլերը վախենում է, որ Չիրկին մի զուգէ Գօլշէնի նման, ուղղակի սկսի խորհուրդներ տալ կայսրին առանց Բիւլօվի գիտութեան»։

Աւստրօ-Ունգարիա։ Ունգարիան և երկաթուղեան դաշնակցութիւնը։ «Taeglische Rundschau»-ում տպագրված է մի հետաքրքիր յօդուածքիւն, որ տեղի է ունեցել կռիս Ապպօնիի և Թերէի թղթակցի մէջ։ Ունգարական մագնատի խօսքերով, Գերմանիան է գլխաւոր պատճառը ունգարական կրճվիսի։ Այդ երկիրը շարունակ աչակցում է Աւստրիային Ունգարիայի դէմ առևտրական դաշնադրութիւնների հարցում։ Իսկ դրա հետևանքը այն է, որ Թեւլացաւ երեքմետեան դաշնակցութիւնը, որովհետև նա իր դէմ ունէր ունգարացիներին, չեխերին և հարաւային սլաւօնիներին։ Դրա շնորհիւ աւստրիացիները Եացին փոքրամասնութեան մէջ, և ունգարացիները արդէն ուրիշ դաշինք կապելու մասին են մտածում։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

21 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 փետրվարի։ «Русск. Богатство»-ն հաղորդում է, որ կառավարութիւնը՝ երկաթուղիներ վաճառելու մասին ոչ մի բանակցութիւններ չէ արել, չէ անում և չի էլ անի։ Վիտէէին ներկայացած հրէայ պատգամաւորութիւնը բացատրեց այն զժուար կացութիւնը, որով հնարաւոր չէ լինում հասարակական նուիրատուութեամբ դադարեցնել ջարդերից առաջացած հետևանքները, և մասնացոյց արեց կառավարչական ատերի հրատարակման վրա, որոնցով կառավարութիւնը վճռապէս կը հաստատէ թէ թոյլ չէ տալու ջարդերին կրկնվել։ Կոմսը խոստացաւ այդ հարցը քննել Մինիստրների Ժողովում։

ԲԵՐԼԻՆ, 21 փետրվարի։ Բէչխաստի բեւեռժէայնի յանձնաժողովը ձայների մեծամասնութեամբ ընդունեց նաւատորմի օրէնքի լրացուցիչ յօդուածը, որով երկրից դուրս գտնվող նաւատորմի թիւն աւելանում է 5 մեծ ծովաշրջիկ նաւով, իսկ պահեստինը՝ մեկ ծովաշրջիկ նաւով։

ՊԵՏԵՐԻ ԼԻՒՐ, 21 փետրվարի։ Վրաստանի էկզարխ սրբազան Նիկոլան նշանակվում է Նիժնի-Նովգորօդի եպիսկոպոս։ Լուրերին նայած, էկզարխի աթոռը թափուր կը մնայ մինչև վաց եկեղեցու հարցի վերջնական լուծումը։ Պետերբուրգի քաղաքի գործի քննութիւնը՝ որի համար պատասխանատուներ են նաև Թարկվում ոեղական համարեա ամբողջ ինտելլիգենցիան, նոյնպես բժիշկներ հօբելիւնը և Գարբուևօվը,—մօտենում է իր վախճանին։ Մեղադրանքի արձանագրութիւնից երևում է, որ բոլորը մեղադրվում են գինված ապստամբութիւն պատրաստելու մէջ և ժամանակաւոր կառավարութիւն հաստատելու համար։ Գործը Թիֆլիսի դատաստանական պալատից ուղարկված է Վլադիկավկազի զինւորական նահանգական դատարանին։

ՉԻՏԱ, 21 փետրվարի։ Ներքին գործերի մինիստրի հրամանով ժամանակաւորապէս պաշտօնից հեռացվում է՝ գլխազիական պետերի ժողովի նախագահ Կօշպուխովը, որ մեղադրվում է ապրարային անկարգութիւնները թոյլ տալու մէջ։ Ալեքսանդրօվսկի շրջանի կաբինետային հողերում։ Երկու գինւորներ, որոնք հարբած գրութեան մէջ սպանել են մի ոստիկանի և կազակի, մահվան են դատապարտված։ Մինչորդութիւն է յարուցված պատիժը մեղմացնելու։ Վաղը սպասվում է Ռուսաստանից Պրիամուրեան գինւորալ-նահանգապետ Ունտերբերգի գալուստը։

ՊԱՐԻԶ, 21 փետրվարի (Հաւասի գործ.) Թագաւորութեան մօտ ապրող համոյնքի մէջ ծագած լուրջ անկարգութիւնների լուրը, որ սկսաղ է եկել եկեղեցական դոյքերը յուցակագրելու պատճառով, որի ժամանակ սպանված է և մի ցուցարար,—մեծ յուզմունք պատճառեց պալատում։ Այդ ընդհանի պատգամաւոր վանահայր Լէմիերը յայտնեց, որ այսօր նա դէպքերի առթիւ հարցապնդում չէ անելու։

ԵԼԻՍԱՎԵՏԳՐԱԴ, 21 փետրվարի։ Քաղաքային դուման ընդհատվից ընտանեկան յանձնաժողովի համար յատկացրեց 1000 րուբլի, իսկ անչեամագնելի կարիքների համար մի խումբ քաղաքացիներ ժողովել են 6000 րուբլի։ Քանդված տների վոսրարների նորոգութեան համար անհրաժեշտ է մօտ 25000 րուբլի։

ՍՕՖԻԱ, 21 փետրվարի։ Զօրամասերի բոլոր կառավարիչները կանչված են այսօր, արտիլլերիայի և հետևակ զօրքի համար նոր ռազմիկ ինստրուկցիաներ մշակելու նպատակով, որի ժամանակ կօգտվեն ռուս-եապօնական պատերազմի փորձից։

ՕԴԵՍՍ, 21 փետրվարի։ Զինւորական դատարանը 1905 թ. դեկտեմբերի 12-ի ապստամբութեան մասնակցելու համար արտիլլերական զօրավարժի միղոցով ենթարկվում է գլխազիական պետերի ժողովի նախագահ Կօշպուխովը, որ մեղադրվում է ապրարային անկարգութիւնները թոյլ տալու մէջ Ալեքսանդրօվսկի շրջանի կաբինետային հողերում։ Երկու զինւորներ, որոնք հարբած գրութեան մէջ սպանել են մի ոստիկանի և կազակի, մահվան են դատապարտված։ Մինչորդութիւն է յարուցված պատիժը մեղմացնելու։ Վաղը սպասվում է Ռուսաստանից Պրիամուրեան գինւորալ-նահանգապետ Ունտերբերգի գալուստը։

ՊԱՐԻԶ, 21 փետրվարի (Հաւասի գործ.) Թագաւորութեան մօտ ապրող համոյնքի մէջ ծագած լուրջ անկարգութիւնների լուրը, որ սկսաղ է եկել եկեղեցական դոյքերը յուցակագրելու պատճառով, որի ժամանակ սպանված է և մի ցուցարար,—մեծ յուզմունք պատճառեց պալատում։ Այդ ընդհանի պատգամաւոր վանահայր Լէմիերը յայտնեց, որ այսօր նա դէպքերի առթիւ հարցապնդում չէ անելու։

ԵԼԻՍԱՎԵՏԳՐԱԴ, 21 փետրվարի։ Քաղաքային դուման ընդհատվից ընտանեկան յանձնաժողովի համար յատկացրեց 1000 րուբլի, իսկ անչեամագնելի կարիքների համար մի խումբ քաղաքացիներ ժողովել են 6000 րուբլի։ Քանդված տների վոսրարների նորոգութեան համար անհրաժեշտ է մօտ 25000 րուբլի։

ՍՕՖԻԱ, 21 փետրվարի։ Զօրամասերի բոլոր կառավարիչները կանչված են այսօր, արտիլլերիայի և հետևակ զօրքի համար նոր ռազմիկ ինստրուկցիաներ մշակելու նպատակով, որի ժամանակ կօգտվեն ռուս-եապօնական պատերազմի փորձից։

ՕԴԵՍՍ, 21 փետրվարի։ Զինւորական դատարանը 1905 թ. դեկտեմբերի 12-ի ապստամբութեան մասնակցելու համար արտիլլերական զօրավարժի միղոցով ենթարկվում է գլխազիական պետերի ժողովի նախագահ Կօշպուխովը, որ մեղադրվում է ապրարային անկարգութիւնները թոյլ տալու մէջ Ալեքսանդրօվսկի շրջանի կաբինետային հողերում։ Երկու զինւորներ, որոնք հարբած գրութեան մէջ սպանել են մի ոստիկանի և կազակի, մահվան են դատապարտված։ Մինչորդութիւն է յարուցված պատիժը մեղմացնելու։ Վաղը սպասվում է Ռուսաստանից Պրիամուրեան գինւորալ-նահանգապետ Ունտերբերգի գալուստը։

ՊԱՐԻԶ, 21 փետրվարի։ Մամուլը և քաղաքական շրջանները բաւարար վերաբերվեցին Ալժէպիրասի կօնֆերէնցիայում ռուս պատգամաւորի արտասանած ճառին։ «Տանը» այդ համարում է ապացոյց ռուս և ֆրանսիական դիպլոմատութեան համերաշխութեան, «Դեբաց»-ն բաւականութիւն է յայտնում, թէ հարցը արած է ֆրանսիայի դաշնակից և միաժամանակ Գերմանիայի բարեկամ Ռուսաստանի լիազօրներին՝ ֆրանսիացիների հայեացքների համաձայն։

22 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 փետրվարի։ Հեռագրի մէջ ազաւղված Բարձրագոյն Մանիֆեստի տողերի ուղղումը։ «Այն օրէնքդրական որոշումները, որոնք չեն ընդունվում Պետական Խորհրդի կամ Դումայի կողմից, համարվում են մերժված։ Պետական Խորհրդին և Դումային, իրանց հաստատութիւնների որոշման կարգով, իրաւունք է տրվում դիմել մինիստրներին և գլխաւոր հրամանատարներին զանազան հարցասնդումներով... և այլն։

ԲԵՐՆ, 22 փետրվարի։ Դաշնակցական խորհուրդը առաջարկեց Դաշնակցութեան ժողովին սահմանադրութեան փոփոխման մի նախագիծ, որ իրաւունք է տալիս շվեյցարական քաղաքացիների մի խմբակի՝ թեև ոչ պակաս քան 30,000 մարդ, պահանջներ անել՝ նոր օրէնքներ հրատարակելու կամ հները փոխելու այն պայմանով միայն, որ այդ պահանջները քննէ շվեյցարական ժողովուրդը, տալով իր համաձայնութիւնը կամ մերժումը։ Դաշնակցական ժողովին իրաւունք է տրվում դրա հետ միաժամանակ ներկայացնել ժողովրդին հակա-նախագծեր, իսկ Դաշնակցութեան խորհուրդն իրաւունք ունի ինքնուրոյն կերպով մերժել այն պահանջները, որ հակառակ են սահմանադրութեան կամ պետական պարտականութիւններին։

ԲԵԼԳՐԱԴ, 22 փետրվարի։ Սոֆիանօվիչի կաբինետը հրաժարական տուեց։

ԼՕՆԴՕՆ, 22 փետրվարի։ (Բէյսէր)։ Զինւորական բիւդժէտը կազմում է 29,796,000 ֆունտ, անցեալ տարվանից 17000-ով պակաս։ Պահեստի զօրքի—որի թիւը հասցրած է սինչև 122000 մարդի—ծախքի համար յատկացրած գումարը աւելացրված է։ Բոլոր կանոնաւոր զօրքերը կը վերակոչ նոր զէնքերով։

ԲԵԼԳՐԱԴ, 22 փետրվարի։ Աւստրօ-Ունգարիայի հետ համաձայնութեան չը գալու պատճառով սերբ կառավարութիւնը վճռեց այլ եւս չը պնդել անասնաբուժական կօնվենցիան դադարել ժամանակաւոր դաշնադրութիւն։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 փետրվարի։ Թագաւոր կայսրը հրամայեց կրօնչտադի բերդը երկրորդ կարգից դադարել առաջին կարգի։

ՄՕՍԿՎԱ, 22 փետրվարի։ Մօսկվայի զէմստվոյական ժողովը, քննելով արձակված ծառայողների գրութեան հարցը, ձայների մեծամասնութեամբ 32-ով 27-ի դէմ՝ մերժեց վարչութեան բոլոր առաջարկութիւնները։ Նոյնպես ձայների մեծամասնութեամբ նա ընդունեց Գուչկովի հետևեալ առաջարկութիւնները։ Առաջին՝ անպայման դադարեցնել զէմստվոյական հաստատութիւնների արած քաղաքական գործադուլը, խնդրում է նահանգական զէմստվոյական վարչութեան՝ միջոցներ ձեռք առնել ապագայում զէմստվոյական հաստատութիւններում թեկնե կրկնվող գործադուլների առաջն առնելու համար։ Երկրորդ՝ անհրաժեշտ համարել, որպէսզի զէմստվոյական ծառայողներին բանադրելու փոխարէն կամ կառավարութեան ձեռքով արձակման դէպքում, նրանց գործերը յանձնվին դատարանին։ Երրորդ՝ լիովին ընդունելով, որ բացառիկ դէպքերում կառավարութիւնը ունենալու է և բացառիկ լիազօրութիւններ, անհրաժեշտ համարել՝ հրատարակելու ազատութիւնը երաշխա որով օրէնքներ և վերջնելու ուժեղացած և արտակարգ պահպանութիւններ։ Վարչութիւնը վճիռ կայացրեց, երբ կը վերակոչի նստաշրջանը, յայտնել իր ամբողջ կազմով հեռանալու մասին։

ՊԱՐԻԶ, 22 փետրվարի։ Պետերբուրգի հասկնական նոր զեսպանը, Պարիզից մեկնելու ժամանակ, յայտնել է «Էխօդը-Պարի»-ի աշխատակցին, որ համաձայն կառավարութեան ինստրուկցիաների, պէտք է աշխատէ մերձենալ ամերիկեան Ռուսաստանի հետ և հաշուեթիւնը ամրապնդել Հեռաւոր Արեւելքում։

ՍՄՕԼԵՆՍԿ, 22 փետրվարի։ Սեմինարիայում անկարգութիւններ եղան։ Րէկսօրի բընակարանի պատուհանների ապակիները չարդված են։ Դասի ժամանակ բանութիւն գործադրվից մեկի կողմից, ուստի թաղամասի։ Մուտքը կադետական փողոցից № 2, (ա. օ.) 97—300

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 փետրվարի։ Կայացաւ առաջին նիստը՝ հասարակական քաղաքային բանկի նոր կանոնների մի նախագիծ մշակելու համար։ Ժողովների մասնակցում էին զանազան վարչութիւնների ներկայացուցիչներ, քաղաքային վարչութիւնների և բանկերի լիազօրներ։—Տաւրիկեան պալատում սկսված է Գիտական Դումայի շինութեան հաստատութեան աշխատանքները։ Մանրազնին կերպով նայված են շինութեան բոլոր անկիւնները, նոյնպես նկուղները, անգիթաթոռի և միացած շինութիւնների անկիւնները։ Կողմնակի մարդկանց մուտքը պալատ կատարվում է միայն յատուկ թոյլատրութեամբ։ Պետական Խորհրդի վերաբերված նիստերը՝ Մարինկի պալատում յարմար շինութիւնների բացակայութեան պատճառով՝ կը կայանայ Ազնուականների Ժողովարանի դահլիճում։ Այդ առիթով Պետական Խորհրդի դիւանապետը գրագրութիւն սկսեց ազնուականների ներկայացուցչի հետ, խնդրելով զինել դահլիճը կապալի պայմաններով։—Փետրվարի 20-ին Ֆինլանդական սենատը քուէարկեց—Ֆինլանդիայում ընդհանուր ընտրողական իրաւունք մտցնելու օրէնքը։ Ձայների իրաւունքով օգտվում են նաև կանայք։ Քուէարկած օրէնքը մօտ օրերս ներկայացվելու է Բարձրագոյն հաստատութեան։

ԼՕՆԴՕՆ, 22 փետրվարի։ «Տրիբունի» ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, Հեռաւոր Արեւելքի ամերիկական դեսպանը հաղորդում է, որ Ռուսաստանը եռանդուն կերպով գործում է Հիւսիսային Մանջուրիայում, և վլադիվոստոկը գարձնում է ներմուծման նաւահորմիղ։ Այդ ծրագիրը կը թուլացնէ ամերիկացիների Շանխայում արտ ջանքերը, որ ուղղված է զարգացնելու ամերիկեան առևտուրը։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ, 22 փետրվարի։ Նշանակված են—Ֆրանս Ֆէչդուսը՝ ֆինանսների մինիստր, Տօտոը՝ լուսաւորութեան և դաւանութեան, Բօլաքանը՝ գօնվէնտների մինիստր։ Ֆեչէրվարին ազատվում է ֆինանսների մինիստրութեան պաշտօնը կատարելուց։ Լաւիկը և Բիխորը իրանց արգար և եռանդուն ծառայութեան համար արձակվում են պաշտօններից։ Մամուլը այս փոփոխութիւնների վրա նայում է, որպէս հաստատութիւն քաղաքական կուրսի, որ մինչև այժմ պահում էր կառավարութիւնը։

ԲԵՐԼԻՆ, 22 փետրվարի։ Րէյխստագի բիւդժէտային յանձնաժողովը քուէարկեց 8000000 փոխառութեան գումարի մի մասով շինելու համար երկու դիվիզիանոց զրահապատ նաւեր։ Սօցիալ-դեմօկրատները հակառակ ձայն տուին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 փետրվարի։ Բարձր ուսումնարանական հաստատութիւնների համար կանոնադրութիւն մշակող յանձնաժողովի նիստում փետրվարի 22-ին քննվում էին գլխաւորապէս ուսումնարանական կառավարութեան, օրօֆիզօրների դատարանի և րէկտօրների հարցերը։ Ժողովրդակրթութիւնը յարմար չը գտաւ, որ րէկտօրը կամ վերատեսուչը վարչութեան նախագահ լինեն. վերատեսուչը և գանդիդները վարչութեան անդամներ պիտի լինեն միայն։ Ժողովրդը կողմնակից չէը հաստատել պրօֆէսօրների դատարան, որպէս մի մշտական մարմին. և համաձայնեց կանոնադրութեան մէջ մտցնել այն կէտը։ Թէ կարգապահական իշխանութիւնը գրվում է խորհրդին, որից և կախված կը լինի կամքի յայտնած բոլոր դէպքերում ժամանակաւոր դատարան, կամ թէ հէնց ինքը կը քննէ գործերը։ Պատժի ծայրայեղ միջոցը, արձակելը պէտք է հաստատվի խորհրդից։ Իսկ րէկտորի և վերատեսչի պաշտօնների վերաբերմամբ որոշված է ընտրել երկու տարով միայն, առանց վերընտրվելու իրաւունքով կամ վերընտրվելու միայն մէկ տարով։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 փետրվարի։ Ագրարային անկարգութիւններից ձնաված հողատէրերի վարձատրութեան չափը որոշող Գօլուբէվի ատենների ժողովի աշխատանքները վերջանում են։ «Русск. Бог»-ի ասելով, մտադրվում է վարձատրութիւնը տալ փոխարինարար։ Օժանդակութիւնները որոշվում են ձնաված տեղերում և տարածվում են բոլոր ձնաված տների վրա, առանց գանակարգերի խորհրդի։ Փետրվարի 27-ին Բգնատիէվի յանձնաժողովը լսեց Խարկովի դատաստանական պալատի դատախազի զեկուցումը—1905 թ. անկարգութիւնների, ագրարային շարժումների և այն միջոցների մասին, որոնցով կարելի է դրանց առաջն առնել ապագայում, նոյնպես լսեց այն բացատրութիւնները, որ արված են պահպանելու կարգը և խաղաղութիւնը և ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ մշակած ոստիկանական հսկողութեան կանոնները։—Ցետագայ նիստերից մեկում կը լսվի Ֆրիշի զեկուցումը՝ գաւարութեան մէջ ամենուրեք բանտրական տներ հիմնելու մասին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ԲԱԼԱՅԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԿԻՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Ներկայիս, Վօրօնցովի պրօսպէկտ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐ
Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժական, վիներական (սիֆիլիս) և մէզասեռ. հ.
Յ. Մ. ՂՈՀՈՎՆԱ—9½—10 ժ. աչքի հիւանդներ։
Մ. Գ. ԱԽԻՏՈՄԵԱՆ—11—12 ժ. մոլեռու, վիներական և վիրաբուժական։
Զ. Ի. ԲԱԼԱՆՍԻՆԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձական, կանանց և երեխայոց հ.
Ե. Ի. ԴԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի
Ա. Գ. ՆԱՐԱՑԱՅԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին և երեխայոց հ.
ԳՐՈ-ՔԱՅԼԵՆ Ա. Ի. ՀԱՅՐԻՒՆԻՆԱ—2½—3 ժ. մանկաբարձական և կանանց հ.
Բ. Յ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—1—2 ժ. կանանց հ. և մանկաբարձական։
ՀՐԻՒՆՆԵՐԸ
Ա. Մ. ՓՈՒՂՈՎՕՎ—5—6 ժ. ներքին և երեխայոց հ. և ծաղկաման։
Ե. Ի. ԱԲԻԱՆ—6—7 ժ. ներքին հիւանդ.
Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԻ ՂՆ—7—7½ ժ.
Ընդունում 30 կ. լրատուները Բաքու Համաբարգի (տեղ. լիազ.) ն օգտագործի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
բժշկապետ Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԹԱԹԻԿԵԱՆԻՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ժլատական ժամադակներով։
Ելիզավետինսկայա փողոց, 101, տէլէֆօն 1026
Հիւանդների ընդունելութիւն ամեն օր։
Մ. Գ. ԱՂԱՋԱՆՈՎԱՆ 1—2 ժ.—միզասեռական, լաշտի և սիֆիլիս։
Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ 11—12 ժ.—ներքին, ներքին հ և երեխայոց-բուժութիւն։
Գ. Ն. ԴԷՄԻԴՕՎ—11—12 կ. կանանց հ. և մանկաբարձութիւն։
Ի. Ն. ԱՒԴՏԻՍԵԱՆ 12—1 ժ. կանանց հ. և մանկաբարձութիւն։
Գ. Հ. ԹԱՂԷՈՍԵԱՆ 12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Մ. Գ. ԿԻՄՕՆՅ. 1—2 ժ. վիրաբուժական հ.
Մ. Մ. ԵԼՉԻԵԱՆ 1—2 ժ. քթի, կոկորդի և ականջի։
Գ. Ա. ԲԷՅԼԷՐ—երեխայոց և ներքին հ.
Հիւանդասենեակում բժշկում են հիպնոզով, կատարվում միկրօսկօպական, բակտէրիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպես և ծաղկահատութիւն և սնունդների (кормилица) ընտրողութիւն։ Բժշկական խորհրդի համար վճարը 50 կոպ.։ Օպէրացիայի և համաժողովի վճարը ըստ համաձայնութեան։ Դիւղօրթիի հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է ընդհանուր սենեակներից և առանձին համերներից։
39—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Մ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Նախկին օրդինատոր Մոսկվայի համալսարանի կլինիկայի
Վերսկսեց ընդունելութիւնը՝ յատկապէս միզասեռականների, սիֆիլիսի և կաշու հիւանդութիւնների։ Ընդունում է առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը, երեկոյան 6—9 ժամ.։ Կանանց և երեխաների համար 11—12 ժ.։ Հասցէն անվեի Գօլօվինսկի պրօսպէկտի և Կազեննայա փողոցի, տուն թ. Մամլիանի։ Մուտքը Կազեննայի փողոցից № 2, (ա. օ.) 97—300

ԲԺՇԿ
Տ. Իսախանեան
Ներքին, երեխայոց և վիներական հիւանդ.
Ընդունում է առաւօտ. 9—11, երեկ. 5—8, կիրակի օրերին միայն առաւօտը։
Վերեմինսկայա փողոց, № 22, Նաւթկօվի տանը։
(Տ. ու. կ.) 8—15

ԲԺՇԿ
Բ. Նաւասարդեան
Վերադարձաւ և ստանձնելով իր «ԱՌԱՋԻՆ Մ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ», վերսկսեց բժշկական գործունէութիւնը։
57—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
Ա.ԶՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վլադիմիրսկայա փողոց № 8։ (Ե.Ո.)45—27

Լոյս տեսաւ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՆԻ
Մրեւնոյն դագաղում
Պատկեր Բագուի կոտորածից ք. հրատարակութեամբ նահատակների երկու նկարով։
ԳԻՆԸ 7 ԿՕՊ.
Դիմել՝ Թիֆլիս «Գուտաեռնբէրգ» գրավաճառատունը կամ հեղինակին։ Հաւլաբար, Լազարեվսկայա № 49։
Գումարով (առնուազն 100) գնողներին զեղչ 25—35%։ Առանց կանխավճարի չը դիմել։
2—3

ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՁԵՄԱՐԱՆԻ մանկավարժական
բաժինը աւարտած
ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ
ցանկանում է ունենալ դասեր դպրոցներում, կամ ընտանիքներում, բոլոր առարկաներից։ Հասցէն՝ Николаевскій мостъ, писче-бумажный магазинъ С. Матинянца. 3—5

ԼԷՕ
Ա. ՄԵՍՐՈՊ
(Հայ տառերի գիւտի 1500-ամեակի առիթով)
336 երես, գինը 75 կօպ.։
Դիմել՝ «Գուտաէմբէրգ» գրախանութը, Թիֆլիս. նոյն տեղից կարելի է ձեռք բերել ամեն տեսակ դասական և ընթերցանութեան գրքեր։
15—15

Տպագրվում է և շուտով լոյս կը տեսնի
Բ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ
ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՓԱՉԱԲԵՐ
(Արատասած «Մուրճից»)
Օտար իսօսքի բառերից, մօտ 80—90 երես, գինը 15 կօպէկ, քանակով գնողներին զիջում կը լինի։
Դիմել՝ Թիֆլիս, «Մուրճի» խմբագրատունը, Գուտաենբերգ և այլ հայ գրավաճառանոցները։
8—8

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը հաշված են Պետերբուրգի ժամանակով, իսկ փակագծերի միջինը Թիֆլիսի ժամանակով)։

	Գիշերային	Մարզպատար.	Արագ.	Ադրանք.
Բագուից գնալը	4 ժ. 53 ր. ցեր.